

De gerestaureerde grafstenen op de joodse begraafplaats Zeeburg

De Stichting Eerherstel Zeeburg heeft op het zuidelijkste deel van de joodse begraafplaats Zeeburg een aantal stenen laten restaureren. Deze stenen dateren uit de periode maart 1883 tot maart 1885. Het terrein waarop die stenen staan beslaat twee vakken – een vak voor volwassenen, en ten zuiden daarvan, doorlopend tot de muur langs de Valentijnkade, een vak voor kinderen.

Ik heb geprobeerd in kaart te brengen voor wie die stenen geplaatst zijn. Het product van die poging bestaat uit het pdf-bestand met lijsten en plattegronden dat nu voor u ligt plus voor elke steen apart een uitgebreidere beschrijving die u via een 'link' in zo'n lijst op internet kunt vinden. Hier vindt u:

- *een alfabetische lijst met namen waarop het rij- en grafnummer kan worden opgezocht,*
- *een lijst op volgorde van rij- en grafnummer met naast de naam van de overledene ook de geboortedatum en de datum van overlijden en de namen van de ouders en eventuele partners,*
- *twee plattegronden, die u het zoeken kunnen vergemakkelijken, en tot slot*
- *wat achtergrondinformatie over de zerken en de teksten daarop.*

Aanvullingen en correcties zijn van harte welkom: [e-mail](#).

Bart Voorzanger, Amsterdam, (versie 2) maart 2017

*Begraafplaats Zeeburg, 'Nieuwe Veld', gezien vanuit het zuiden; duidelijk zichtbaar zijn de gerestaureerde zerken. Op het schijnbaar lege stuk ervoor – onderaan op de foto – liggen ca. 1600 kindergraven.
(met dank aan een onbekende kraandrijver die de foto maakte)*

Zerken Zeeburg 1883-1885 – naam en rij/grafnummer

Volwassenen

Aandagt, Israel	5/21	Levison, Levij	2/38
Aldewereld, Jonas	6/6	Limburg, Elkan	3/36
Allegro-Zwalf, Esther	6/15	Mathijse, Louis	6/11
Aluin-Brilleman, Judic	5/54	Meents, Jansje	2/33
Auerhaan, Mozes	4/42	Melkman, Abraham	3/5
Augurkiesman, Simon	6/8	Mossel-Croese, Margaretha	3/7
Bak, Jochem	4/53	Orgelist, Aron	1/59
Bak-Viskoper, Rachel	4/54	Os, Kaatje	5/28
Barend-Cartoef, Rebekka	3/3	Pach, Isaac	1/46
Beer, Isaac Mauritz	6/25	Pampel-Waaker, Hanna	5/36
Beever, Godfried van	2/5	Papegaai, Meijer	6/1
Beever-Cohen, Saartje van	2/6	Polk, Isaac	2/14
Bierman, Meijer	2/10	Pothuis, Joseph	2/35
Biet, Barend	6/33	Praag, Samuel van	1/54
Blitz, Isaäc	1/61	Prins, Manus	4/31
Boas, Elisabeth	6/24	Rennel, Meijer	2/37
Boas, Samuel	2/3	Rijksman-Suster, Roosje	1/56
Brandeis, Salomon	3/37	Rozeelaar, Mozes	4/45
Breit, Chaim	5/17	Sarlui, Hijman	1/45
Bromet, Machiel	2/56	Sarlui, Mozes Elias	3/55
Canes-Wurms, Saartje	1/29	Sarlui-Goedshoper, Esther	2/54
Cosman-de Leon, Rica	2/30	Schijveschuurder, Mietje	1/49
Croese, Asser	2/36	Schrijver, Grietje	1/43
Croese-van Embden, Annaatje	5/15	Schuit-Corré, Esther	1/34
Dooseman, Jesaja	1/16	Schütz, Hermina	6/43
Duim, Jacob	5/20	Sluiter, Wolf	5/43
Duits, Sloman	4/41	Soesan, Benedictus	1/66
Emde-de Boer, Grietje van	3/54	Soubice-van Weenen, Rebecca	5/22
Engel-Krijn, Betje van	1/42	Swaab-Vos, Eva	4/24
Frank-Houtkruijer, Sophia	2/57	Tartaas-Slager, Naatje	2/23
Fransman, Isaac	1/36	Tas, Wessel Salomon	1/44
Gezang, Eliazer	1/62	Troostwijk-Troostwijk, Hendrina	2/31
Gosselaar, Abraham	2/26	Visjager, Femmetje	4/21
Goudsmit, Salomon	3/19	Visser, Barend	2/45
Goudsmit-Kijl, Mietje	4/55	Visser-Bakkem, Eva	3/??
Groen, Gerrit Hijman	6/3 of 4	Vliet, Sara van	2/16
Groen, Marcus	5/50	Vries, Jacob de	2/48
Groen-Pappie, Mietje	2/49	Walg-Lucasse, Magtelt	6/55
Grushaber-van Workum, Marianne	1/38	Wegloop, Noach	1/53
Haan, Eliazer Abraham de	2/50	Weinthal-Pels, Friederika	1/5
Hagenaar, Abraham	5/12	Winnik, Salomon Samson	5/19
Hagenaar, Isaac	1/65	Witteboon-Voorzanger, Rachel	6/32
Hamburg, Mozes	2/39		
IJzerman, Levie Simon	1/11	Kinderen	
Jacobson, Izak	3/31	Beer, Louise Sara	7/76
Jager, Simon de	1/47	Bendien, Johanna	17/40
Kar-Groen, Judic van de	5/42	Dotsch, Hendrika	11/68
Ketellapper, David	6/41	Goedel, Salomon	6/71
Ketellapper-Stodel, Esther	6/40	Kalker, Joseph	9/39
Kiek-Citroen, Margaretha	6/2	Legerman, Leonard	14/9
Knegje-Walig, Sara	2/22	Rosen, Susanna	17/46
Koekoek, Isaac	2/28	Sloog, Emanuel	8/36
Kornalijnslijper-Goudsmit, Saartje	3/53	Sloog, Sara	8/33
Kruik-van de Rooij, Sara	6/5		
Leger-Trompetter, Leentje	1/35		
Levee-Hijmans, Frederika	2/44		

Zerken Zeeburg 1883-1885 op rij- en grafnummer

Volwassenen

- 1/5 [Weinthal-Pels, Friederika](#) (ca. 1796 – 04-02-1883); d.v. Moses Pels (moeder niet achterhaald); e.v. Josua Weinthal.
- 1/11 [IJzerman, Levie Simon](#) (ca. 1802 – 27-02-1883); z.v. Simon IJzerman en Rebekka Asser; e.v. Rebekka Witsenhuizen.
- 1/16 [Dooseman, Jesaja](#) (01-12-1810 – 27-02-1883); z.v. Isaac Doozeman en Branca Hoepelman; e.v. Vrouwtje Logger.
- 1/29 [Canes-Wurms, Saartje](#) (13-04-1832 – 30-03-1883); d.v. Abraham Wurms en Jude Kool; e.v. Benjamin Canes.
- 1/34 [Schuit-Corré, Esther](#) (14-05-1816 – 03-04-1883); d.v. Benjamin Corré en Esther Molgo; e.v. Jacob Schuit.
- 1/35 [Leger-Trompetter, Leentje](#) (28-11-1841 – 06-04-1883); d.v. Isaac Trompetter en Judith Cohen; e.v. Joseph Leger.
- 1/36 [Fransman, Isaac](#) (03-02-1839 – 09-04-1883); z.v. Salomon Fransman en Matje Borstel; e.v. Saartje Korthoef.
- 1/38 [Grushaber-van Workum, Marianne](#) (02-05-1810 – 18-04-1883); d.v. Jacob van Workum en Sara de Jong; e.v. Machiel Grushaber.
- 1/42 [Engel-Krijn, Betje van](#) (ca. 1800 – 19-04-1883); d.v. Mozes Krijn en Lijsje Brouwer; e.v. Mozes van Engel.
- 1/43 [Schrijver, Grietje](#) (15-11-1840 – 23-04-1883); d.v. Juda Schrijver en Annaatje Englander.
- 1/44 [Tas, Wessel Salomon](#) (ca. 1794 – 25-04-1883); z.v. Salomon Tas en Eva Fortuin; e.v. Leentje Tafelkruier.
- 1/45 [Sarlui, Hijman](#) (13-12-1833 – 30-04-1883); z.v. Elias Sarlui en Esther Goedshoper; e.v. Betje Jas.
- 1/46 [Pach, Isaac](#) (13-11-1851 – 01-05-1883); z.v. Mozes Pach en Mietje Groen; e.v. Gracia Baruch.
- 1/47 [Jager, Simon de](#) (21-09-1847 – 04-05-1883); z.v. Wolf de Jager en Hanna Kleebits; e.v. Keetje Bierman.
- 1/49 [Schijveschuurder, Mietje](#) (ca. 1796 – 07-05-1883); d.v. Benjamin Schijveschuurder en Rebecca Visscher.
- 1/53 [Wegloop, Noach](#) (01-05-1826 – 17-05-1883); z.v. Salomon Wegloop en Saartje Granaat; e.v. Judic Grijsaard.
- 1/54 [Praag, Samuel van](#) (13-01-1828 – 17-05-1883); z.v. Marcus van Praag en Schoontje Pronk; e.v. Klaartje Aandagt.
- 1/56 [Rijksman-Suster, Roosje](#) (05-11-1818 – 28-05-1883); d.v. Joseph Suster en Annaatje Studer; e.v. Abraham Rijksman.
- 1/59 [Orgelist, Aron](#) (07-02-1845 – 08-06-1883); z.v. Abraham Orgelist en Frederika Adelaar; e.v. Margaretha Orgelist; Johanna Koster.
- 1/61 [Blitz, Isaac](#) (11-09-1857 – 15-06-1883); z.v. Marcus Blitz en Vrouwtje Frankfort.
- 1/62 [Gezang, Eliazer](#) (28-08-1856 – 20-06-1883); z.v. Abraham Gezang en Rachel Krant; e.v. Marianna Melkman.
- 1/65 [Hagenaar, Isaac](#) (05-12-1864 – 12-07-1883); z.v. Philip Hagenaar en Naatje Tabak.
- 1/66 [Soesan, Benedictus](#) (13-08-1859 – 17-07-1883); z.v. David Soesan en Rachel de Vries; e.v. Rachel van Dal.
- 2/3 [Boas, Samuel](#) (30-10-1856 – 27-07-1883); z.v. Jacob Boas en Rachel de Jong; e.v. Hanna Lazarus.
- 2/5 [Beever, Godfried van](#) (01-06-1818 – 28-07-1883); z.v. Samson van Beever en Judic de Jong; e.v. Saartje Cohen.
- 2/6 [Beever-Cohen, Saartje van](#) (22-02-1822 – 30-12-1892); d.v. Jacob Cohen en Schoontje Krijn; e.v. Godfried van Beever.

- 2/10 [Bierman, Meijer](#) (24-04-1851 – 06-08-1883); z.v. Aron Bierman en Henderika Kropveld; e.v. Annetta Kannegieter.
- 2/14 [Polk, Isaac](#) (03-05-1837 – 09-08-1883); z.v. Salomon Polk en Barbara van der Velde; e.v. Rozette del Canho.
- 2/16 [Vliet, Sara van](#) (19-10-1857 – 15-08-1883); d.v. Mozes van Vliet en Annaatje van Cleef.
- 2/22 [Knegje-Walig, Sara](#) (18-04-1813 – 25-08-1883); d.v. Salomon Wallig en Sara Samuel; e.v. Levie Knegje.
- 2/23 [Tartaas-Slager, Naatje](#) (ca. 1808 – 27-08-1883); d.v. Jacob Slager en Rachel van Praag; e.v. Philip Tartaas.
- 2/26 [Gosselaar, Abraham](#) (22-04-1823 – 05-09-1883); z.v. Flora Gosselaar; e.v. Machtel Schijveschuurder.
- 2/28 [Koekoek, Isaac](#) (31-05-1808 – 11-09-1883); z.v. Joseph Koekoek en Beletje Sterk; e.v. Klaartje Waas.
- 2/30 [Cosman-de Leon, Rica](#) (ca. 1800 – 11-09-1883); d.v. Simon de Leon en Esther Garcia; e.v. Hartog Cosman.
- 2/31 [Troostwijk-Troostwijk, Hendrina](#) (20-12-1839 – 12-09-1883); d.v. Kosman Troostwijk en Judik Boers; e.v. Lion Troostwijk.
- 2/33 [Meents, Jansje](#) (09-03-1862 – 06-10-1883); d.v. Hartog Meents en Jansje de Brave.
- 2/35 [Pothuis, Joseph](#) (18-11-1828 – 06-10-1883); z.v. Elias Pothuis en Naatje Hardloper; e.v. Esther Brandon.
- 2/36 [Croese, Asser](#) (02-09-1820 – 04-10-1883); z.v. Isaac Croese en Matje Draayer; e.v. Annaatje van Embden.
- 2/37 [Rennel, Meijer](#) (08-05-1807 – 09-10-1883); z.v. Salomon Rennel en Keetje Landstad; e.v. Nannette Kuijt.
- 2/38 [Levison, Levij](#) (18-04-1812 – 10-10-1883); z.v. Abraham Levison en Sara Davids; e.v. Naatje Wijzenbeek.
- 2/39 [Hamburg, Mozes](#) (01-06-1825 – 11-10-1883); z.v. Eliazer Hamburg en Kaatje Goudekot; e.v. Betje Kokernoot.
- 2/44 [Levee-Hijmans, Frederika](#) (18-05-1847 – 30-10-1883); d.v. Jacob Hijman en Elisabeth Meiboom; e.v. Jacob Levee.
- 2/45 [Visser, Barend](#) (31-10-1836 – 04-11-1883); z.v. Benjamin Visser en Marrietje Springer; e.v. Sientje Berkhof.
- 2/48 [Vries, Jacob de](#) (02-05-1841 – 05-11-1883); z.v. Salomon de Vries en Betje Italiaander; e.v. Lea Kloot.
- 2/49 [Groen-Pappie, Mietje](#) (ca. 1801 – 05-11-1883); d.v. Meijer Pappie en Judic Olmer; e.v. Barend Groen.
- 2/50 [Haan, Eliazer Abraham de](#) (21-01-1855 – 12-11-1883); z.v. Benjamin de Haan en Rebecca Hart.
- 2/54 [Sarlui-Goedshoper, Esther](#) (ca. 1801 – 26-11-1883); d.v. Mozes Goedshoper en Claartje Groenboer; e.v. Elias Sarlui.
- 2/56 [Bromet, Machiel](#) (02-12-1813 – 01-12-1883); z.v. Israel Bromet en Mietje Baroech; e.v. Judic Voorzanger; Sientje Frida; Jannetje Winnik.
- 2/57 [Frank-Houtkruijer, Sophia](#) (28-08-1859 – 03-12-1883); d.v. Nathan Houtkruijer en Vrouwtje Diamant; e.v. Levie Frank.
- 3/3 [Barend-Cartoef, Rebekka](#) (05-04-1838 – 06-12-1883); d.v. Gerrit Cartoef en Leentje Carvalho; e.v. Abraham Barend.
- 3/5 [Melkman, Abraham](#) (1-1-1848 – 11-12-1883); z.v. Machiel Melkman en Naatje Groen; e.v. Rachel da Costa da Fonseca; Mietje de Leeuw.
- 3/7 [Mossel-Croese, Margaretha](#) (05-03-1852 – 16-12-1883); d.v. Asser Croese en Annaatje van Embden; e.v. Simon Mossel.
- 3/19 [Goudsmit, Salomon](#) (?-02-1841 – 5-1-1884); z.v. Levi Goudsmit en Lena Gast; e.v. Rachel Kesing.

- 3/31 [Jacobson, Izak](#) (28-06-1811 – 29-01-1884); z.v. Salomon Jacobson en Betje Stokvis; e.v. Eva de Jong.
- 3/36 [Limburg, Elkan](#) (14-03-1851 – 16-02-1884); z.v. Jacob Limburg en Roosje Benjamins; e.v. Sara Pots.
- 3/37 [Brandeis, Salomon](#) (03-05-1824 – 26-02-1884); z.v. Eliazer Brandeis en Saartje Enoch; e.v. Aaltje van West.
- 3/?? [Visser-Bakkem, Eva](#) (27-09-1830 – 22-03-1884); d.v. Meijer Bakkem en Hanna van Buuren; e.v. Samson Visser (grafnummer niet te achterhalen; gezien de locatie van de steen zal het ergens tussen de 45 en de 50 liggen).
- 3/53 [Kornalijnslijper-Goudsmit, Saartje](#) (11-03-1825 – 30-03-1884); d.v. Jacob Goudsmit en Mietje Waterman; e.v. Abram Kornalijnslijper.
- 3/54 [Emde-de Boer, Grietje van](#) (03-03-1823 – 01-04-1884); d.v. Isaac de Boer en Roosje van Embden; e.v. David van Emde.
- 3/55 [Sarlui, Mozes Elias](#) (19-05-1831 – 01-04-1884); z.v. Elias Sarlui en Esther Goedshoper; e.v. Vrouwtje van Gelder.
- 4/21 [Visjager, Femmetje](#) (03-07-1855 – 13-05-1884); d.v. Aron Visjager en Judic van der Beugel.
- 4/24 [Swaab-Vos, Eva](#) (04-03-1790 – 21-05-1884); d.v. Samuel Vos en Vogeltje Lukas; e.v. Gerrit Swaab.
- 4/31 [Prins, Manus](#) (09-05-1821 – 13-06-1884); z.v. Joseph Prins en Betje Groen; e.v. Lea Goudsmit.
- 4/41 [Duits, Sloman](#) (ca. 1810 – 02-07-1884); z.v. Levie Duits en Judic Speijer; e.v. Sara Kornalijnslijper.
- 4/42 [Auerhaan, Mozes](#) (07-04-1834 – 03-07-1884); z.v. Juda Auerhaan en Saartje de Smitt; e.v. Vogeltje Boekbinder.
- 4/45 [Roozelaar, Mozes](#) (07-06-1860 – 11-07-1884); z.v. Hartog Roozelaar en Branca Hes; e.v. Anna van Duijn.
- 4/53 [Bak, Jochem](#) (11-11-1811 – 03-08-1884); z.v. Benedictus Bak en Beeltje Souel; e.v. Hendrica de Vries; Rachel Viskoper.
- 4/54 [Bak-Viskoper, Rachel](#) (22-05-1824 – 27-01-1905); d.v. Jacob Viskoper en Esther Visschel; e.v. Jochem Bak.
- 4/55 [Goudsmit-Kijl, Mietje](#) (ca. 1801 – 04-08-1884); d.v. Nathan Kijl en Leentje Hartog; e.v. Salomon Goudsmit.
- 5/12 [Hagenaar, Abraham](#) (12-02-1868 – 10-09-1884); z.v. Philip Hagenaar en Naatje Tabak.
- 5/15 [Croese-van Embden, Annaatje](#) (10-09-1823 – 16-09-1884); d.v. Isaac van Embden en Dina van Wittene; e.v. Asser Croese.
- 5/17 [Breit, Chaim](#) (ca. 1826 – 19-09-1884), (ouders niet achterhaald); e.v. Hanna Meller.
- 5/19 [Winnik, Salomon Samson](#) (10-06-1823 – 22-09-1884); z.v. Samson Winnik en Schoontje Degen; e.v. Marianne van Lier.
- 5/20 [Duim, Jacob](#) (13-08-1826 – 28-09-1884); z.v. Wolf Duim en Naatje Roldig; e.v. Jansje van Houten.
- 5/21 [Aandagt, Israel](#) (ca. 1807 – 29-09-1884); z.v. Aron Aandagt en Hanna Groen; e.v. Lea Vos.
- 5/22 [Soubice-van Weenen, Rebecca](#) (22-02-1840 – 01-10-1884); d.v. Hartog van Weenen en Hanna Remini; e.v. Tobias Soubice.
- 5/28 [Os, Kaatje](#) (22-12-1852 – 10-10-1884); d.v. Philip Os en Roosje David.
- 5/36 [Pampel-Waaker, Hanna](#) (12-12-1845 – 28-10-1884); d.v. Nathan Waaker en Naatje Heilbron; e.v. Moses Pampel.
- 5/42 [Kar-Groen, Judic van de](#) (10-01-1792 – 05-11-1884); d.v. Aron Groen en Reijna Drijver; e.v. Isaac van de Kar.
- 5/43 [Sluiter, Wolf](#) (06-07-1844 – 05-11-1884); z.v. Salomon Sluiter en Judic Zwalf; e.v. Catharina Koopman.
- 5/50 [Groen, Marcus](#) (15-06-1834 – 28-11-1884); z.v. Tobias Groen en Kaatje Blik; e.v. Roosje

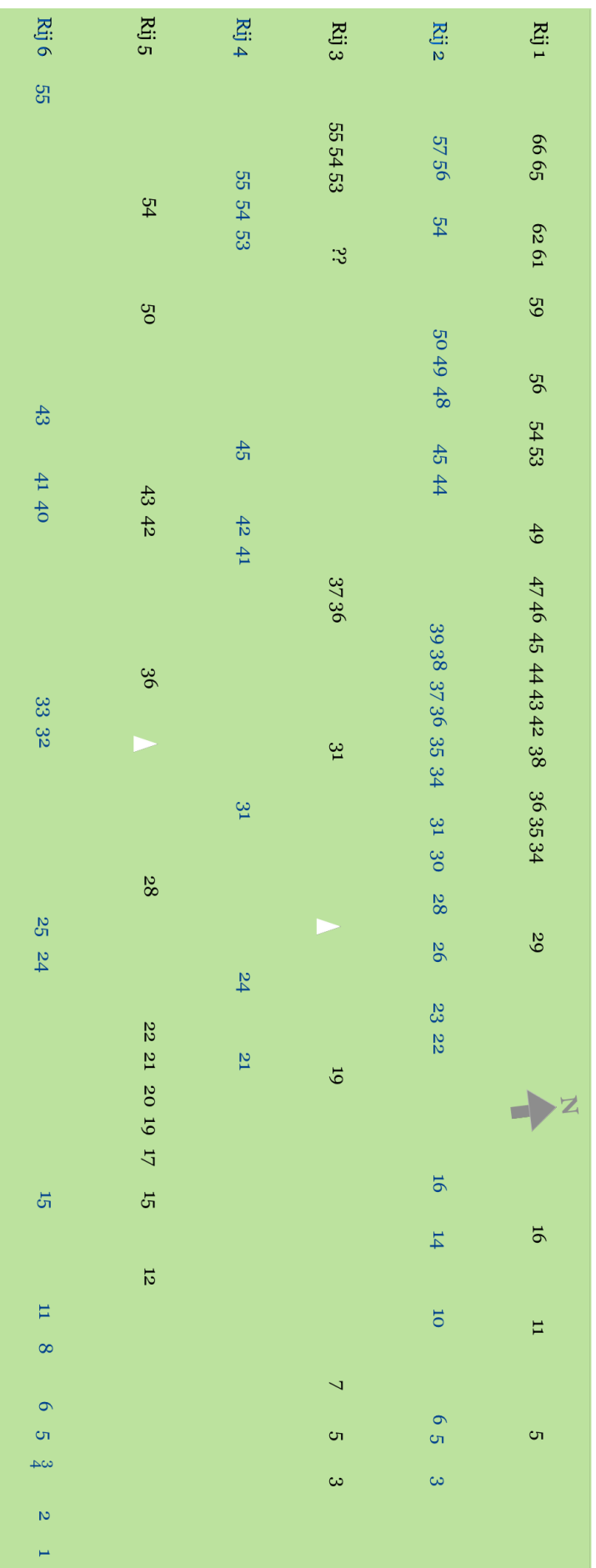
Citroen.

- 5/54 [Aluin-Brilleman, Judic](#) (04-04-1861 – 07-12-1884); d.v. Joseph Brilleman en Esther Maarsen; e.v. Meijer Aluin.
- 6/1 [Papegaai, Meijer](#) (01-10-1819 – 13-12-1884); z.v. Joseph Papegaai en Esther Pens; e.v. Ester Bromet.
- 6/2 [Kiek-Citroen, Margaretha](#) (25-03-1843 – 14-12-1884); d.v. Levie Citroen en Sara Smitt; e.v. Louis Kiek.
- 6/3 of 4 [Groen, Gerrit Hijman](#) (07-01-1825 – 17-12-1884); z.v. Hijman Groen en Jansje Moscou; e.v. Rachel Pais; Sara Cohen.
- 6/5 [Kruik-van de Rooij, Sara](#) (22-10-1818 – 19-12-1884); d.v. Hijman van de Rooij en Heintje Schijvenschuurder; e.v. Jesaia Goudsmit; Jacob Kruik.
- 6/6 [Aldewereld, Jonas](#) (16-03-1806 – 25-12-1884); z.v. Salomon Aldeweder en Beletje Philips; e.v. Schoontje Zak.
- 6/8 [Augurkiesman, Simon](#) (01-05-1812 – 28-12-1884); z.v. Leendert Augurkiesman en Grietje Glasman; e.v. Ester Truder en Adelina Lion.
- 6/11 [Mathijse, Louis](#) (07-01-1837 – 31-12-1884); z.v. Isaac Mathijse en Judic Scharlui; e.v. Hanna Reens.
- 6/15 [Allegro-Zwalf, Esther](#) (15-06-1852 – 04-01-1885); d.v. Hartog Zwalf en Lea Castro; e.v. Isaac Allegro.
- 6/24 [Boas, Elisabeth](#) (06-02-1862 – 14-01-1885); d.v. Jacob Boas en Rachel de Jong.
- 6/25 [Beer, Isaac Mauritz](#) (08-11-1868 – 20-01-1885); z.v. Julius Beer en Sara Salomonson.
- 6/32 [Witteboon-Voorzanger, Rachel](#) (11-06-1837 – 31-01-1885); d.v. Jonas Voorzanger en Sara van Dijk; e.v. Pinas Witteboon.
- 6/33 [Biet, Barend](#) (27-07-1848 – 01-02-1885); z.v. Jacob Biet en Rachel Snuijf; e.v. Fannij Kool.
- 6/40 [Ketellapper-Stodel, Esther](#) (12-08-1810 – 13-02-1885); d.v. Samuel Stodel en Naatje Mof; e.v. David Ketellapper.
- 6/41 [Ketellapper, David](#) (30-03-1806 – 23-01-1889); z.v. Abraham Ketellapper en Marianne van der Sluis; e.v. Esther Stodel.
- 6/43 [Schütz, Hermina](#) (04-06-1862 – 16-02-1885); d.v. Daniel Schütz en Roza Wagner.
- 6/55 [Walg-Lucasse, Magtelt](#) (07-07-1824 – 02-03-1885); d.v. Simon Lucasse en Jannetje Peper; e.v. Levie Walg.

Kinderen

- 6/71 [Salomon Goedel](#) (18-10-1872 – 23-06-1883); z.v. Jacob Goedel en Marianne v. Bever.
- 7/76 [Louise Sara Beer](#) (5-09-1883 – 20-09-1883); d.v. Bernard Beer en Sipora Mendes da Costa.
- 8/33 [Sara Sloog](#) (03-09-1881 – 30-10-1883); d.v. Levie Sloog en Marianne Maijkels.
- 8/36 [Emanuel Sloog](#) (17-03-1883 – 21-10-1883); z.v. Levie Sloog en Marianne Maijkels.
- 9/39 [Joseph Kalker](#) (17-09-1883 – 28-01-1884); z.v. Emanuel Kalker en Sophia van Meekren.
- 11/68 [Hendrika Dotsch](#) (20-10-1877 – 14-06-1884); d.v. Mozes Dotsch en Catharina Vleeschdrager.
- 14/9 [Leonard Legerman](#) (10-02-1882 – 13-11-1884); z.v. Abraham Legerman en Klara Agsteribbe.
- 17/40 [Johanna Bendien](#) (23-06-1884 – 16-10-1885); d.v. Salomon Bendien en Poulina Snatager.
- 17/46 [Susanna Rosen](#) (27-12-1884 – 23-10-1885); d.v. Marcus Rosen en Berta Barends.

Zeeburg, volwassenen, vak 1883-1885

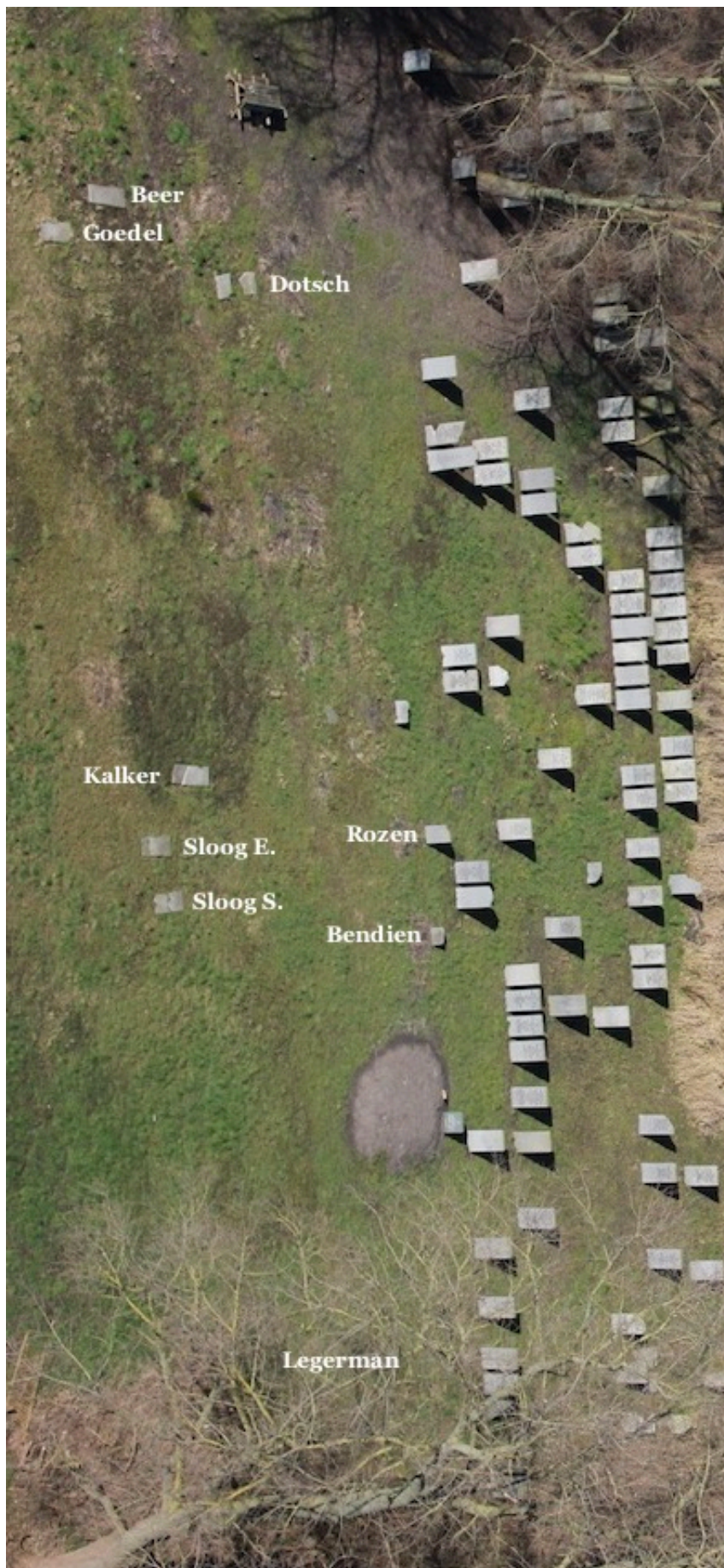

Kaart met rij- en grifnummers op basis van de foto op de eerste pagina

(de driehoekjes zijn afgeknotte stenen zonder tekst)

Kaart volwassenen

Kaart Kinderen

Achtergrondinformatie

Op het gerestaureerde deel van de begraafplaats Zeeburg staan 98 stenen van volwassenen (43 vrouwen 55 mannen), in zes van oost naar west verlopende rijen en 2 stenen van kinderen, iets ten zuiden daarvan. Verder naar het zuiden liggen nog zeven stenen van kinderen.

De stenen van de volwassenen staan met hun tekstzijde naar het zuiden, die van de kinderen staan precies andersom. De liggende kinderstenen (met uitzondering van die van Salomon Goedel) zouden, als ze rechtop werden gezet, eveneens aan de noordzijde beschreven zijn. Tussen die 98 volwassenen-graven staan twee vrij laag afgebroken grafstenen waarvan het bovendeel ontbreekt en waarop geen tekst meer te vinden is. Die blijven hier dan ook buiten beschouwing.

Ook in de administratie van de begraafplaats zijn de zes rijen met stenen van volwassenen genummerd van 1 tot 6: 1 is de meest noordelijke, 6 de zuidelijkste rij. Het gaat hier om een vak voor volwassenen dat van voorjaar 1883 tot voorjaar 1885 in gebruik was. De graven zijn per rij genummerd van oost naar west, dus van rechts naar links voor wie ze vanaf het toegangshek, bekijkt. Die administratie – bestaande uit ‘verloven tot begraven’ – is overigens zeer onvolledig¹. Slechts 51 van de 100 graven zijn daarin terug te vinden.

Het deel ten zuiden van de stenen voor volwassenen was in ruwweg dezelfde periode in gebruik als kindervak. De rijen hier zijn van zuid naar noord genummerd (rij 1 het dichtst bij de muur); de graven van oost naar west, dus in dezelfde richting als die van volwassenen.

Van de 98 stenen voor volwassenen zijn er drie niet rechtopgezet (rij 2, de stenen 5, 6 en 57), waarschijnlijk omdat het onderste deel ontbreekt of niet goed meer aan het bovenstuk kon worden vastgemaakt.

Met behulp van de tekst op de stenen en de beschikbare administratie (naast de Verloven tot Begraven is er nog een register op de kindergraven van 1884 tot 1934, en een onvolledige administratie van door het bestuur van de joodse gemeente goedgekeurde zerkopschriften) heb ik van alle stenen op één volwassene na met zekerheid kunnen achterhalen wie er in het bijbehorende graf zijn of haar laatste rustplaats vond. Die ene steen, op rij 2, graf 5, is een van de drie stenen die niet rechtopgezet zijn. Hij zou volgens de administratie die van Godfried van Beever moeten zijn, en aangezien de steen die ernaast ligt die van Godfrieds echtgenote Saartje Cohen is, ligt dat ook zeer voor de hand. Maar de tekst op de steen is onvoldoende leesbaar om hier absolute zekerheid over te kunnen geven.

Een representatieve steekproef?

De zes gerestaureerde rijen bieden ruimte aan zo'n vierhonderd graven. Volgens Wallet² werden de graven op die rijen in numerieke volgorde in gebruik genomen³, en de verloven tot begraven bevestigden dat. Wie overleed en op Zeeburg begraven werd, kwam gewoon in het eerstvolgende graf. Er is dus alle reden aan te nemen dat hier ook zo'n vierhonderd mensen begraven zijn. Maar er staan slechts honderd grafstenen. Hoeveel graven een steen

¹ De perioden waarvoor ik in het register op *dutchjewry.org* gegevens vond: 1 maart- 16 augustus 1883; 3 december 1883 - 27 februari 1884; 15 april - 3 oktober 1884. Dit geldt zowel voor volwassenen als voor kinderen. N.b.: het gaat hier om verloven tot begraven afgegeven door het bestuur van het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap, niet door het bevolkingsregister.

² Bart Wallet (2014) *Zeeburg – Geschiedenis van een begraafplaats 1714-2014*, Hilversum: Verloren, ISBN 9789087044688.

³ Wallet, p. 61.

kregen is onbekend en ook niet echt meer na te gaan. Er is een overzicht van door het Nederlands-Israëlitische kerkbestuur goedgekeurde opschriften van stenen, maar ook dat materiaal is zeer onvolledig, en wat er is verkeert in zo'n slechte staat dat het stadsarchief het op dit moment niet voor inzage beschikbaar stelt.⁴ Hoe dan ook, het ligt niet voor de hand dat de stenen van de resterende driehonderd graven spoorloos verdwenen zijn. Naar alle waarschijnlijkheid zijn de meeste daarvan er nooit geweest. Zeeburg was een begraafplaats voor minderbedeelden, en daarvan konden velen zich waarschijnlijk gewoon geen steen veroorloven. Mogelijk hebben er voor sommigen houten zerken gestaan, maar de meeste daarvan zijn vergaan en de paar die restten zijn in de oorlog ontvreemd en opgestookt. Dit alles betekent wel dat de populatie die zichtbaar wordt in dit overzicht van begravenen niet representatief is: het gaat om mensen die zich de kosten van een steen konden permitteren.

Een deel van die populatie bestaat uit betalende ('geïmmatriculeerde') lidmaten van de joodse gemeente die op grond daarvan voor begraven in Muiderberg in aanmerking kwamen. Dat ze toch op Zeeburg terechtkwamen kwam doordat begraven op Muiderberg om praktische redenen geen optie was: de tocht daarheen was te lang voor wie vanwege de naderende sabbat of een feestdag voor zonsondergang weer thuis moest zijn. En ook bezoekers van (ver) buiten de stad die geen betalend lid van de joodse gemeente waren, werden op Zeeburg begraven. Voorbeelden daarvan zijn de graven van Chaim Breit (rij 5, graf 17) en in zekere zin ook Levij Levison (rij 2, graf 38) die blijkens het bevolkingsregister in maart 1883 met zijn gezin naar Amsterdam is verhuisd, maar een groot deel van zijn volwassen bestaan in Culemborg woonde.

Maar ook in een ander opzicht geeft dit overzicht geen representatief beeld van de begravenen op Zeeburg. Zeeburg was niet alleen de begraafplaats voor minderbedeelden, het was daarnaast, en in zekere zin eerst en vooral, de begraafplaats voor kinderen: Ruwweg driekwart van de begravenen was jonger dan 12 jaar. Maar die kinderen kregen slechts zelden een steen.

We mogen dus stellen dat het overgrote deel van de overledenen uit de periode 1883-1885 in dit overzicht van stenen onzichtbaar is: de grote groep van allerarmsten, en de nog weer grotere groep van kinderen blijft buiten beeld. Het schijnbaar 'lege' stuk tussen de gerestaureerde stenen en de muur aan Valentijnkade is het kinderveld uit deze zelfde periode. Er liggen circa 1600 kinderen, en er staan of liggen slechts tien stenen zerken (waarvan een dermate beschadigd dat niet meer te achterhalen viel van wie die was).

Gereserveerde graven

Eerder merkte ik op dat men op Zeeburg op volgorde van binnenkomst begraven werd, maar er zijn enkele uitzonderingen op die regel. In het overzicht vindt u drie mensen die naast hun echtgeno(o)t(e) begraven zijn, hoewel ze jaren later overleden. Hun graven moeten dus voor hen zijn vrijgehouden, en het besluit daartoe moet direct na (of zelfs nog voor) de begrafenis van de eerstoverledene zijn genomen. Het gaat hier om Saartje van Beaver-Cohen (2 / 6), Rachel Bak-Viskoper (4 / 54) en David Ketellapper (6 / 41). Wallet maakt expliciet melding van deze mogelijkheid, en merkt daarbij op dat daar 'uiteraard' kosten aan verbonden waren.⁵ Voor de allerarmsten was die mogelijkheid dus niet weggelegd. Het vierde echtpaar in dit overzicht (Asser Croese, 2 / 36, en Annaatje Croese-van Embden, 5 / 15) kon dit kennelijk niet opbrengen.

⁴ Wel wordt er op dit moment gewerkt aan een register op dit materiaal waarin ik inzage kreeg.

⁵ Wallet, p. 61.

Teksten op de steen

De Hebreeuwse teksten op de stenen heeft soms een (variabele) lofprijzing aan het begin, en sluit eigenlijk altijd af met een (sterk gestandaardiseerde) zegenwens. Tussen die twee vinden we de persoonsgegevens waarop ik me hier geconcentreerd heb. De stenen geven in elk geval de joodse voornaam van de overledene, de joodse voornaam van zijn of haar moeder, en de datum van overlijden. Bij mannen en ongehuwde vrouwen zijn dan tevens de voor- en achternaam van de vader vermeld, en bij gehuwde vrouwen, in plaats daarvan, de voor- en achternaam van haar echtgenoot. Vaak is ook, in Romeins schrift, de burgerlijke voor- en achternaam vermeld, maar bij gehuwde vrouwen is de achternaam dan die van haar echtgenoot. Die burgerlijke naam staat tevens op de ‘verloven tot begraven’.

Het ontbreken van de ‘meisjesnaam’ bij gehuwde vrouwen maakt genealogisch onderzoek lastig, omdat iedereen in de bevolkingsadministratie is geregistreerd onder de naam die hij of zij bij geboorte meekreeg. Die naam valt bij gehuwde vrouwen vrijwel alleen te achterhalen als je – via de naam van haar echtgenoot – de registratie van het huwelijk weet te vinden omdat daarbij ook de namen van haar ouders zijn vastgelegd.

De datum van overlijden op de steen is die van de joodse kalender. Op zich is die vrij eenvoudig naar de burgerlijke kalender om te rekenen, maar daarbij past een kanttekening. De dagen van de joodse kalender lopen van zonsondergang tot zonsondergang, niet van middernacht tot middernacht. De standaardberekening van de burgerlijke datum komt daardoor een dag te laat uit waar het gaat om mensen die ’s avonds overleden.

De Hebreeuwse tekst maak veelvuldig gebruik van afkortingen. Die zijn gemarkeerd door een schuin gezet golflijntje boven de afzonderlijke letters, of een horizontale golflijn boven de afgekorte frase als geheel. En dan zijn er letters die als cijfer worden gebruikt, met name waar het om het jaartal gaat. Die zijn meestal gemarkeerd met een schuin geplaatst recht streepje dat veel wegheeft van een accent grave. In mijn weergave van de tekst heb ik die markeringen met blauw aangegeven. In principe gebruikte ik daarbij het teken " voor meerletterige afkortingen (het staat dan vóór de laatste letter), en een ' voor getallen en een enkele afkorting die uit één letter bestaat.

De joodse jaartelling begint 3760 jaar eerder dan de gregoriaanse. De stenen dateren uit de jaren 5640. Het jaartal wordt ‘verkort’ weergegeven, wat wil zeggen dat het duizendtal is weggelaten. Het jaartal 5644 bijvoorbeeld wordt geschreven als תרמ"ד' לפ"ק (ten overvloede wellicht: te lezen van rechts naar links). De eerste vier letters hebben de getalswaarde 400, 200, 40, 4; samen 644. De afkorting לפ"ק achter het jaartal duidt aan dat het om de verkorte weergave van het jaar gaat, d.w.z. dat het duizendtal is weggelaten.

Namen

De stap van joodse naam naar burgerlijke naam is niet altijd even simpel. Iemand die op de steen ‘Ja’akow’ heet, zal bij het bevolkingsregister meestal wel als ‘Jacob’ geregistreerd staan, maar namen met minder evidente Hollandse equivalenten zorgen soms voor verrassingen. Zo bijvoorbeeld heette moeder van Abraham Gosselaar, die de joodse – Jiddische – naam Bliem (‘bloem’) droeg, bij de burgerlijke stand Flora Gosselaar (ze was ongehuwd, en Abraham kreeg haar achternaam).

Daarnaast liggen de burgerlijke namen nog ook lang niet altijd ondubbelzinnig vast. We hebben hier te maken met de eerste generaties die opgroeiden met een officieel bevolkingsregister (in 1811 onder Frans bewind ingevoerd), en daar haperde nog wel het een en ander aan. Zowel voor- als achternamen kunnen flink variëren, zelfs in ‘officiële’ akten. Waar de meeste stukken eenzelfde naam en spelling van die naam hanteerden, heb ik me

daar meestal aan gehouden, maar in veel gevallen was mijn keuze voor een bepaalde variant behoorlijk willekeurig. Enkele voorbeelden van de bedoelde variatie:

Achternamen: Goedshopper, Goeds koper, Goedshooper, Goedkoop; Sarlui, Serlui, Sarloui; Knegje, Kneggie; Walig, Wallig, Walg; Augurkiesman, Agurkiesman; Dooseman, Doozeman, Dozeman.

Voornamen: Izak, Isaak, Isaac, Isaäk, Isaïc, etc.; Friederika, Friedrike; Naatja, Hanna, Annaatje; etc.

Sommigen gebruikten hun patroniem als tweede voornaam, anderen niet; waar mogelijk, heb ik geprobeerd me te houden aan de naam op de geboorteakte, maar als alle andere stukken juist wel of juist niet die tweede voornaam gebruiken, wordt ook dat wat kunstmatig.

Ik heb geprobeerd te zorgen voor een consequente schrijfwijze in de verschillende lijsten en losse bestanden, maar houdt er rekening mee dat de schrijfwijze van namen van anderen (ouders, partners) kan variëren.

Straten en beroepen

De in de individuele overzichten genoemde straten zijn enigszins willekeurig gekozen; meestal gaat het om de straat waar de betrokkene woonde op het moment van overlijden. Samen geven ze een beeld van de buurt waar deze groep woonde. De beroepen zijn die van de kostwinner, dus niet noodzakelijk die van de overledene zelf. Alweer: het ging me hier slechts om een eerste beeld van de economische positie van de groep als geheel. Mijn keuzen zijn beslist discutabel.

Dank

Rest mij nog Bart Wallet te bedanken voor zijn hulp bij een aantal vertalingen, en Dirk Spits voor het gebruik dat ik mocht maken van zijn foto's. Al even dankbaar ben ik bijvoorbeeld degenen die mij wijzen op onjuistheden of die mij helpen aan te vullen wat ik nu open liet.